

Uranové šuplíčky

Pracovníci našeho uranového průmyslu byly rozděleny do čtyř škatulek:

- 1) zaměstnanci, u nichž nebyl vyžadován přístup k utajovaným skutečnostem,
- 2) zaměstnanci, kteří mohli pracovat s materiály označenými jako **tajné** („**T**“),
- 3) zaměstnanci s přístupem k **přísně tajným materiálům** („**PT**“),
- 4) zaměstnanci s přístupem k **přísně tajným materiálům zvláštní důležitosti** („**PTZD**“).

Celá finta kastování byla jednoduchá. V první řadě šlo, jako obvykle, zejména o peníze. Pokud jste byli bezproblémoví a loajální, byla vám ponechána příslušná platová třída, v opačném případě hrozilo přeřazení na nižší honorovaný post či ztráta zaměstnání. Stupidita opatření okatě směřovala k diskriminaci pracovníků, neboť nebylo „vhodné“, aby v jedné místnosti pospolu pobývali bytosti např. typu „**T**“ a typu „**PT**“. Při důsledném uplatňování tohoto kritéria by organizace musely zřizovat množství izolovaných pracovišť (nebo alespoň místností), bez ohledu na ekonomický dopad. Výhrou nebylo ani postavení typu „**PTZD**“, neboť nahlédnout do spisu takto „výjimečného“ bylo možné pouze v zabezpečené studovně, pod dohledem pracovníka tajného oddělení. Že hráme-li dnes na to, že 4 zpravodajské služby na deset miliónů obyvatel jsou snad až příliš, tak buďme rádi, že nežijeme v době, kdy se jejich mnohem horší ekvivalent uhnízdil takřka na každém pracovišti.

Netřeba zdůrazňovat, že příslušné zařazení bylo zcela závislé na libovůli Státní bezpečnosti, i když „jen“ schvalovala seznamy pracovníků předkládané kádrováky a řediteli jednotlivých závodů. Byl to ideální bič snadné manipulace s lidmi a STB se tak došplhala po uranovém žebříku téměř na bájný vrchol. Řadoví technici uranového průmyslu museli každoročně vyplňovat a podepisovat podrobné dotazníky o rodinných příslušnících, zahraničních stycích, politických názorech a podobné pitomosti. Utajovaná byla celá řada materiálů. Nejen ložiskové zprávy a mapy, ale také úřední dopisy, hlášení, interní předpisy, dokonce i podnikové telefonní seznamy či dílčí analýzy apod. Proto oblíbenou estébáckou zábavou byly kontroly formou „přepadovky“, což představovala neohlášená návštěva pracoviště zaměstnance, který pracoval s tajnými podklady. V případě, že našli spisy či mapy v místnosti nedbale uloženy, nebo by do nich mohly dokonce nahlížet také „třetí osoby“, následovaly příslušné sankce. K obvyklým patřilo odejmutí přístupu k utajovaným skutečnostem a s tím související finanční postihy. Mnohým ředitelům se takové zásahy do jejich kompetencí nelíbily, a to nejen z hlediska omezování jejich pravomocí, ale i z praktických důvodů. Omezování činnosti odborníků totiž ve svých důsledcích ohrožovalo chod celé organizace. Jenom trochu soudný člověk si těžko mohl představit práci např. geologa, kterému byl odepřen přístup k mapovým podkladům. Čas od času to proto mezi STB a funkcionáři uranového průmyslu silně „zaskřípalo“.

Po „vítězném Únoru“ 1948 poznali na vlastní kůži i první čs. zástupci ve Smíšené československo-sovětské komisi, ing. V. Kovář a ing. S. Rada, co to je „třídní boj“. Ing. Kovář byl po Únoru několik měsíců vězněn a ing. Rada si v dubnu 1952 vzal život. Na konci října 1949 došlo k zatčení 16 vedoucích pracovníků Jáchymovských dolů. STB je obvinila ze sabotáže a případ ředitele JD Hegnera a jeho spolupracovníků skončil před státním soudem. V tomto

horníci měli úplně jiné starosti než STB, móda 50. let nekompromisně vyžadovala co nejelegantněji si ohrnout holinky

prvním „monstr“ procesu byli všichni obžalovaní odsouzeni k vysokým trestům. V roce 1954 došlo k revizi procesu a tresty jim byly prominuty. Později byli všichni rehabilitováni.

Snad nikdo si nepoložil otázku, proč obžalovaným u tohoto soudu nemohl pomoci žádný obhájce světa ani s tou nejlepší obhajobou. Všechno až po odůvodnění rozsudku bylo předem připraveno a nechutné divadlo se hrálo jen proto, aby se vůči veřejnosti zachovalo jakési zdání, že rozhodují soudy. Nikdo si nepoložil otázku, proč se k tomu propůjčili i akademicky vzdělaní lidé. Proč dávali své podpisy pod dlouholeté žaláře či rozsudky smrti, o jejichž správnosti nejenže nemohli být přesvědčeni, ale o nichž museli vědět, že jsou výsledkem politikaření? I tihle soudci museli být natolik inteligentní, aby věděli, že každý z těch lidí, které soudili, se před tribunál dostal proto, že bránil svá nejzákladnější lidská práva, která mu měla být zaručena platnou Ústavou republiky i Chartou OSN.

Bezbřehé sebevědomí estébáků dráždila zejména geologická služba, protože stála u kolébky většiny utajovaných informací. S českými geology totiž spolupracovaly desítky sovětských expertů a zasahovat příliš razantně do této spolupráce bylo i pro estébáky poněkud choulostivé. Existovaly však i další důvody. Život jim ztrpčovala vysoká odbornost geologicko-geofyzikálních profesí, neboť orientovat se v těchto problémech bylo pro ně takřka nemožné, a to, že mnoho vysoce postavených geologů uteklo, zejména po srpnu 1968, do zahraničí. Mezi emigranty totiž byli i funkcionáři oprávnění pracovat s „PT“ a dokonce s „PTZD“ materiály, tedy odborníci velmi dobře informovaní o situaci v celém našem uranovém průmyslu, ale také o zásobách uranu ve všech státech Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), např. dr. Vladimír Růžička, hlavní geolog uranového průmyslu, či ing. Milan Malý, vedoucí technického odboru na Generálním ředitelství uranového průmyslu. Vrcholem „znešvácení“ estébácké dřiny byl úprk z republiky samotného bosse uranového průmyslu – generálního ředitele ing. Karla Bočka (1971), který proslul posrpnovým výrokem „*ani gram uranu pro okupanty*“. Obávaná STB tak přes všechno své snažení na uranový Olymp nevstoupila.